

TOMÁŠ HALÍK: PALACHŮV ČIN NÁS ZAVAZOVAL

Katolický kněz Tomáš Halík se narodil ve stejném roce jako Jan Palach a studoval na stejné fakultě. Podílel se na přípravách Palachova pohřbu a pomáhal ukrýt jeho posmrtnou masku, která se v 90. letech stala základem památníku na budově Filosofické fakulty v Praze. (...)

„Také jsem se tenkrát hodně účastnil diskusí o smyslu Palachovy smrti. Nebylo snadné obhájit etický smysl jeho smrti ani v křesťanských kruzích, kde mnozí poukazovali na to, že je to sebevrah, sebevražda že je nepřijatelná z hlediska křesťanské morálky, a velmi často jsme také slyšeli: ‚škoda mladého života‘ a ‚nic tím nedokázal‘. Já jsem si vzpomněl na citát Chestertonův, že sebevrah je ten, který pohrdá životem, zatímco mučedník je ten, který pohrdá smrtí. A Jan Palach se mi zdál člověkem blízkým těm mučedníkům.

On dal obět. A obětovat něco vždycky znamená ukázat tomu, pro koho něco obětujete, že je pro vás významnější než to, co pro něj obětujete. Jestliže obětujete někomu svůj čas nebo peníze, pak mu dáváte najevo, že on je pro vás významnější, než čas, ve kterém jste mohli udělat něco jiného, nebo ty peníze, které jste mohli vynaložit pro svůj vlastní užitek. A tento člověk nám ukázal, že je pro něj to, aby se tento národ nezkrivil, důležitější, než jeho vlastní život. Tím vlastně společnosti dal velký pocit sebevědomí, vlastní hodnoty. To je myslím smysl Palachovy oběti. Samozřejmě takový čin nemůže pohnout vnějšně dějinami. V tomto smyslu nic nezměnil, jistě, sovětská vojska neodtáhla a mnohé věci, které se začaly dít, se tou obětí nezastavily. Ale co se přece jenom změnilo, to bylo vědomí lidí, kteří pochopili a přijali smysl tohoto činu.

Pamatuji se, že v těch následujících letech, kdy jsme se ocitali v nejrůznějších mravních dilematech a křížovatkách, kdy nám nabízeli vstup do strany, kdy nám leďacos slibovali, staneme-li se donašeči, když se nás snažili zastrašit, to nebyly snadné chvíle. Nikdo netušil, že se blíží konec tohoto období, spíš jsme předpokládali, že v něm strávíme celý život. A ve chvílích takového pokušení já jsem si vždycky vzpomínal na Palacha. On byl – a myslím nejenom pro mě – takovým žhavým vykřičníkem za větou: Zkřivit se nesmíš! Protože tím by se znevážil a vyprázdnil smysl jeho oběti. Čili ten Palachův čin nás určitým způsobem zavazoval.

A těm lidem, kteří měli pocit, že z toho nic nebylo, bych odpověděl, že ten čin nějakým způsobem pracoval v povědomí a podvědomí české společnosti, a stal se něčím, na co bylo možné navázat. Teď nemyslím navázání v opakování toho činu. Já jistě mám velkou úctu k hrdinství a oběti zejména Jana Zajíce, ale mám dojem, že takový čin je neopakovatelný, a že kdyby se měl stále znovu nějakým způsobem napodobovat, tak se jeho význam spíš zeslabí. Že je možné na něj navázat tvořivě a nově. A že na tento čin významně navázali ti, kteří si připomněli palachovské výročí o 20 let později, v lednu 1989 při těch velkých demonstracích, které vyvolaly velmi masivní střet s režimem a jeho represivní mocí. Tento palachovský týden byl jakýmsi preludiem událostí, které vyvrcholily v listopadu 1989. Čili ta Palachova obět i v tomto smyslu přinesla své plody, byť s takovým dlouhým zpožděním.“